



Sygn. akt I NSNc 387/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Oktawian Nawrot (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maria Szczepaniec

Jarosław Wołodkiewicz (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa M. D.

przeciwko H. M.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 22 czerwca 2022 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w K. z 5 lutego 2015 r., sygn. I 2 Nc (...),

uchyła zaskarżony nakaz zapłaty w całości i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w K. do ponownego rozpoznania z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w K. nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z 5 lutego 2015 r., I 2 Nc (...), nakazał pozwanej H. M. , aby zapłaciła powodowi z

weksla kwotę 3500 zł z ustawowymi odsetkami od 27 listopada 2014 r. oraz kwotę 647 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia nakazu, albo wniosła w tym terminie zarzuty. Zaskarżony nakaz zapłaty został doręczony pozwanej 5 marca 2015 r. i wobec niewniesienia zarzutów uprawomocnił się z dniem 20 marca 2015 r.

W uzasadnieniu nakazu zapłaty Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z art. 484¹ § 1-3 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym w 2015 r. postępowanie nakazowe należało do właściwości sądów rejonowych i okręgowych. Sąd rozpoznaje sprawę w postępowaniu nakazowym na pisemny wniosek powoda zgłoszony w pozwie. Stosownie do treści art. 485 § 2 k.p.c. Sąd wydaje nakaz zapłaty przeciwko zobowiązanemu m.in. z weksla należycie wypełnionego, którego prawdziwość i treść nie budzi wątpliwości. Wierzyciel dochodząc wydania nakazu zapłaty na podstawie weksla może powołać się tylko na treść weksla i nie jest zobowiązany do przytaczania już w pozwie wszystkich okoliczności faktycznych i dowodów uzasadniających roszczenie ze stosunku podstawowego. Dopiero w przypadku zakwestionowania przez dłużnika wekslowego istnienia lub rozmiaru zobowiązania wekslowego w drodze zarzutów opartych na stosunku podstawowym spór przenosi się na płaszczyznę stosunku cywilnego. W rozpoznawanej sprawie sąd poddał ocenie roszczenie z weksla oparte na wekslu własnym złożonym przez powoda do pozwu i ze względu na sposób sformułowania żądania. Stosownie do treści art. 3 oraz 101-102 prawa wekslowego Sąd stwierdził, że nie było podstaw do kwestionowania ważności zobowiązania wekslowego pozwanej z przyczyn formalnych i mając na uwadze treść art. 485 § 2 k.p.c. wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym orzekając zgodnie z żądaniem pozwu. O odsetkach orzeczono na podstawie art. 481 k.c. Z uwagi na okoliczność, że termin wykupu weksla został wyznaczony do 26 listopada 2014 r., terminem początkowym naliczenia odsetek był dzień 27 listopada 2014 r. O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. tj. zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.

W dniu 25 stycznia 2021 r. Prokurator Generalny wniósł do Sądu Najwyższego za pośrednictwem Sądu Rejonowego w K. skargę nadzwyczajną na podstawie art. 89 § 1 w zw. z art. 115 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2019, poz. 825, ze zm.; dalej: u.SN), od prawomocnego

nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanego przez Sąd Rejonowy w K. z 5 lutego 2015 r., I 2 Nc (...), z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, zaskarżając go w całości.

Skarżący, na zasadzie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie zasad, określonych w art. 76 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78 poz. 486 ze zm.), w postaci zasady ochrony konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, przez orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla, wierzytelności wynikającej z zawartej przez H. M. z M. D. prowadzącym działalność pod firmą F. umowy pożyczki, bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy, z którego wynikało zobowiązanie.

Na podstawie art. 91 § 1 u.SN skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w K. z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

W uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej Prokurator Generalny wskazał, że 21 stycznia 2015 r. do Sądu Rejonowego w K. wpłynął pozew M. D. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą F., który wniósł o zasądzenie od H. M. w postępowaniu nakazowym kwoty 3500 zł z odsetkami ustawowymi liczonymi od 27 listopada 2014 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu według norm przepisanych.

Uzasadniając swoje roszczenie, powód wskazał, iż H. M. zawarła z nim umowę pożyczki gotówkowej. Na zabezpieczenie roszczeń wynikających z umowy pożyczki H. M. wystawiła weksel *in blanco*, który na skutek nieregulowania rat pożyczki, został wypełniony przez powoda na kwotę 3500 zł. Pismem z 7 listopada 2014 r. H. M. wezwano do wykupu weksla do 26 listopada 2014 r. Nakazem zapłaty z 5 lutego 2015 r. sygn. I 2 Nc (...) Sąd Rejonowy w K. orzekł zgodnie z żądaniem pozwu. Prokurator podkreślił, że H. M. składając prośbę o wniesienie skargi nadzwyczajnej wskazała, że do zawarcia umowy pożyczki zmusiła ją

sytuacja życiowa, zaś prowadzone egzekucje komornicze „zepchnęły ją na skraj nędzy”.

Skarżący podkreślił, że M. D. prowadził działalność gospodarczą pod firmą F. w W. polegającą na m.in. na świadczeniu usług finansowych (PKD: 64.92.Z), w tym na zawieraniu z konsumentami umów o kredyt konsumencki, lecz jako przeważająca działalność została wskazana działalność wspomagająca usługi finansowe, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych (PKD: 69.19.Z). Powód posiadał status przedsiębiorcy, gdyż prowadził działalność na podstawie wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, dlatego też M. D. przy wykonywaniu działalności gospodarczej podlegał rygorom określonym w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów i jego działania mogły podlegać ocenie pod kątem naruszenia zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Prokurator Generalny ponadto wskazał, że Decyzją z dnia 14 kwietnia 2017 r. Nr RKT-(...) wydaną w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK Delegatura w K.) po przeprowadzeniu postępowania przeciwko M. D. prowadzącemu działalność gospodarczą pod firmą F. w W., na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, uznano za naruszające zbiorowe interesy konsumentów praktyki polegające m.in. na naruszaniu obowiązku udzielania konsumentom w reklamach kredytu konsumenckiego rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji; na naruszaniu obowiązku udzielania konsumentom w umowach kredytu konsumenckiego rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji poprzez: zaniechanie informowania konsumentów o stopie oprocentowania kredytu oraz warunkach jej zmiany, zaniechanie informowania konsumentów o kwocie odsetek należnych w stosunku dziennym w razie odstąpieniu przez konsumenta od umowy kredytu.

Uzasadniając podstawy skargi nadzwyczajnej Prokurator Generalny podniósł, że wystąpienie ze skargą jest konieczne dla zapewnienia zgodności orzeczenia z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, wynikającą z art. 2 Konstytucji RP oraz zasadą ochrony konsumentów, wynikającą z art. 76 Konstytucji RP.

W odpowiedzi na skargę nadzwyczajną, pismem z 22 lutego 2022 r., powód podniósł, że skarga nadzwyczajna jest bezzasadna i wniósł o utrzymanie w mocy

zaskarżonego nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym.

Uzasadniając wniosek powód wskazał, że pozwana była klientką firmy F., gdzie zaciągnęła pożyczkę gotówką. Była zadowolona z usług firmy, a po finalizacji umowy „zaglądała” do firmy, żeby się przywitać. Również twierdzenia zawarte w skarże nadzwyczajnej stoją w sprzeczności z zachowaniem pozwanej, która w lutym tegoż roku, pojawiła się w placówce firmy F. (znajdującej się w K. przy ulicy M.), zainteresowana zaciągnięciem kolejnego zobowiązania finansowego. W wyniku przeprowadzenia przez doradcę finansowego krótkiego wywiadu z pozwaną i w związku z toczącymi się postępowaniami egzekucyjnymi, nie przedstawiono klientce żadnej oferty. Tym samym w ocenie powoda, zachowanie pozwanej jest całkowicie niedorzeczne. Osoba niezadowolona z usług, a wręcz czująca się oszukana nie przychodzi ponownie, po nowe zobowiązanie finansowe. Pozwana nie sprawia wrażenia osoby „zepchniętej na skraj nędzy”, a wręcz radosnej i pozytywnej. Pozwana zaciąga zobowiązania finansowe, mając świadomość, że później nie będzie ich spłacać. Powód wskazuje, że takie działanie jest działaniem celowym, zmierzającym do pokrzywdzenia pożyczkodawcy, poprzez niekorzystne rozporządzenie mieniem.

Odnosząc się do argumentów wskazanych w skarżce nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego, nie zasługują na uwzględnienie, gdyż pozwana jest doświadczonym klientem, który niejednokrotnie zawierał umowy kredytowe/pożyczkowe. Zawarta z M. D., prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą F., umowa pożyczki spełniała wymagania pozwanej i została przez nią zaakceptowana. Pozwana nie wносиła żadnych uwag, co do jej treści. Powód natomiast wyraźnie podkreślił, że firma F. dokłada należytej staranności, aby umowa pożyczki konstruowana była w sposób prosty, jasny, czytelny i zrozumiały dla Klienta. Powód, każdorazowo dopuszcza możliwość negocjacji warunków umowy, zgodnie z wynikającą z Kodeksu cywilnego, zasadą swobody umów. Umowa pożyczki łącząca strony została zawarta zgodnie z ww. zasadą. Odnosnie do ograniczenia kosztów pożyczek, to uregulowania weszły w życie z dniem 11 marca 2016 r. dlatego też umowa pożyczki, zawarta między stronami, mogła zostać dowolnie kształtowana.

Strona powodowa podkreśla także, że każdorazowo próbuje ugodowo

zakończyć spór. W tym przypadku, nie było to jednak niemożliwe, gdyż pozwana celowo unikała kontaktu i nie okazała dobrej woli spłaty nawet części zadłużenia. Jej działania miały na celu uniknięcie spłaty zaciągniętego zobowiązania. Pozwana zaś skutecznie zawarła umowę pożyczki i otrzymała gotówkę w wysokości określonej w umowie. Nie dokonała ona jej spłaty, a tym samym nie wywiązała się z warunków umowy. W wyniku wydanego nakazu zapłaty przeciwko pozwanej toczy się ponownie postępowanie egzekucyjne i z tego tytułu powód otrzymuje miesięcznie nieregularnie kwoty w wysokości ok. 20-30 zł, a egzekucja prawdopodobnie zostanie także umorzona. Mając na uwadze powyższe powód wyraża obawę, że uchylając wydany przez Sąd Rejonowy nakaz zapłaty, pozwana dojdzie do przekonania, że można bezkarnie zaciągać zobowiązania finansowe i ich nie spłacać.

Odnosząc się do przywołanej przez Prokuratora Generalnego Decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK Delegatura w K.) nr RKT-(...), wydanej w sprawie M. D., prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą F. , powód wskazał, że po uprawomocnieniu się decyzji uregulował nałożoną karę pieniężną oraz wywiązał się z nałożonego na niego zobowiązania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Skarga nadzwyczajna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia służącym eliminowaniu z obrotu wadliwych, naruszających zasadę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości, orzeczeń sądowych dotyczących konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19). Konsekwentnie rolą przeprowadzanej przez Sąd Najwyższy kontroli nadzwyczajnej nie jest eliminowanie z obrotu wszelkich wadliwych orzeczeń, a jedynie tych, które godzą w podstawy umowy społecznej będącej fundamentem demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, a zatem dotyczą określonego kształtu relacji pomiędzy jednostką a władzą publiczną (przedmiotowa strona zasady demokratycznego państwa prawnego) lub godności upodmiotowionej jednostki (podmiotowa strona zasady demokratycznego

państwa prawnego).

2. Należy mieć na uwadze, że Sąd Najwyższy dokonując na potrzeby kontroli nadzwyczajnej interpretacji treści przywołanej w art. 89 § 1 u.SN zasady, bezpośrednio wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP, uwzględnić musi wszystkie jej elementy tj.: zasadę państwa demokratycznego, zasadę państwa prawnego i zasadę państwa sprawiedliwego. Nie chodzi przy tym o proste połączenie trzech wskazanych zasad elementarnych i objętych nimi wartości, bowiem na konotację tych ostatnich wpływać będzie kontekst interpretacyjny wynikający z konieczności uwzględnienia i zapewnienia koherencji pomiędzy wartościami wynikającymi ze wszystkich trzech zasad elementarnych. Zasada demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej posiada więc oryginalną treść normatywną. Oznacza to, że jej treść *in abstracto* nie może być redukowana wyłącznie do określonej zasady elementarnej, lecz każdorazowo musi uwzględniać jej holistyczny charakter. Nie stoi to jednakże na przeszkodzie temu, że *in concreto* wnoszący skargę nadzwyczajną może wyróżnić określoną zasadę elementarną, w szczególności chronioną przez nią wartość, jednakże musi mieć na uwadze, iż na jej treść oddziałują pozostałe zasady elementarne.

3. Cel skargi nadzwyczajnej, jakim jest wyeliminowanie z obrotu wadliwego orzeczenia może zostać zrealizowany wyłącznie w przypadku zaistnienia jednej z trzech przesłanek szczególnych wskazanych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Podmiot wnoszący skargę musi więc przede wszystkim wykazać zaistnienie przynajmniej jednego z uchybień wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Zaistnienie tego rodzaju uchybienia potwierdza wadliwość zaskarżonego wyroku, a jednocześnie otwiera drogę do badania czy wadliwość ta powinna być usunięta z uwagi na naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Samo zatem zaistnienie przesłanki szczególnej wskazanej w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN nie przesądza o konieczności wyeliminowania z obrotu wadliwego orzeczenia. Wskazać w tym miejscu bowiem należy, że stabilność oraz prawomocność orzeczeń sądowych, a także kształtowanych przez nie stosunków prawnych również jest zasadą konstytucyjną, wywodzoną z prawa do sądu (art. 45 § 1 w zw. z art. 2 Konstytucji RP), zaś odstępianie od niej powinno być podyktowane wyjątkowymi względami. Konsekwentnie stwierdzone

uchybień muszą być na tyle poważne, by wzgląd na całokształt zasady wynikającej z art. 2 Konstytucji RP nakazywał ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 2/20). Ten punkt widzenia potwierdzał wielokrotnie Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: ETPCz) podkreślając, że prawo do rzetelnego procesu musi być interpretowane w świetle zasady rządów prawa, będącej wspólnym dziedzictwem państw - stron Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284 ze zm.). Jednym z fundamentalnych aspektów rządów prawa pozostaje zaś zasada pewności prawnej, która przewiduje wymóg, by tam, gdzie sądy ostatecznie rozstrzygnęły jakąś kwestię, ich orzeczenie - co do zasady - nie było kwestionowane (zob. np. wyroki ETPCz: z 28 października 1999 r. w sprawie *Brumărescu przeciwko Rumunii*, skarga nr 28342/95, § 61; z 24 lipca 2003 r. w sprawie *Ryabykh przeciwko Rosji*, skarga nr 52854/99, § 52; z 6 października 2011 r. w sprawie *Agrokompleks przeciwko Ukrainie*, skarga nr 23465/03, § 148).

4. Stosownie do powyższego, przystępując do merytorycznego badania skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy w pierwszej kolejności ustala, czy doszło do naruszenia którejś z przesłanek szczególnych określonych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN i wskazanych w skardze nadzwyczajnej, a jeśli tak, to czy w celu zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej konieczne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej. A *contrario* samo naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej nie stanowi racji wystarczającej dla usunięcia z obrotu prawnego zaskarżonego orzeczenia. Konstruując przepis art. 89 § 1 u.SN ustawodawca posłużył się zwrotem „o ile”, który uniemożliwia realizację zasadniczego celu instrumentu jakim jest skarga nadzwyczajna, bez zaistnienia okoliczności wskazanych w przesłankach szczególnych, nawet jeśli za powyższym przemawiałyby fundamentalne racje aksjologiczne związane z istotą demokratycznego państwa prawnego.

5. Wniesienie skargi nadzwyczajnej jest dopuszczalne po wyczerpaniu dostępnych środków zaskarżenia (art. 89 § 1 u.SN). Ustawa przewiduje ponadto ściśle określony krąg podmiotów uprawnionych do jej wniesienia (art. 89 § 2 u.SN).

Zgodnie z art. 494 § 2 k.p.c. (w brzmieniu z dnia wydania nakazu), nakaz zapłaty, przeciwko któremu w całości lub w części nie wniesiono skutecznie zarzutów, ma skutki prawomocnego wyroku. Zaskarżony nakaz zapłaty wydany przez Sąd Rejonowy w K. 5 lutego 2015 r., uprawomocnił się wobec H. M. 20 marca 2015 r., dlatego też nie przysługuje od niego żaden inny środek zaskarżenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19).

6. Przechodząc do oceny przesłanek szczególnych skargi nadzwyczajnej wskazać należy, że Prokurator Generalny zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie zasad określonych w art. 76 Konstytucji RP, w postaci zasady ochrony konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, przez orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla, wierzytelności wynikającej z zawartej przez H. M. z M. D. umowy pożyczki, bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy, z którego wynikało zobowiązanie.

Powód, w odpowiedzi na skargę nadzwyczajną, nie odniósł się do tego zarzutu.

Powyższy zarzut jest zasadny. Skarżący słusznie podniósł, że art. 76 Konstytucji RP zawiera określoną treść normatywną i może być bezpośrednio stosowany stosownie do treści art. 8 ust. 2 Konstytucji RP, zaś wynikający z niej obowiązek zapewnienia właściwej ochrony konsumentów spoczywa na każdym organie i instytucji, której właściwość obejmuje sprawy dotyczące konsumentów, w tym na sądach. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego zgodnie z którym, art. 76 Konstytucji RP wyraża zasadę konstytucyjną zobowiązującą władzę publiczną, w tym również sądy powszechne, do podejmowania działań mających na celu ochronę konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Przepis ten powinien być uwzględniany zarówno przez ustawodawcę na etapie stanowienia prawa, jak i przez sądy powszechne, w procesie jego stosowania i dokonywania jego wykładni (wyroki TK z: 21 kwietnia 2004 r., K 33/03; 13 września 2005 r., K 38/04; 17 maja 2006 r., K 33/05; 13 września 2011 r., K 8/09). Konstytucyjna zasada ochrony konsumenta

zakłada, że konsument ma słabszą pozycję kontraktową niż przedsiębiorca, dlatego „wymaga ochrony, a więc pewnych uprawnień, które doprowadziłyby do przynajmniej względnego zrównania pozycji kontrahentów” (wyrok TK z 11 lipca 2011 r., P 1/10). Z powyższych względów Sąd Najwyższy uznawał art. 76 Konstytucji RP za dopuszczalny wzorzec kontroli orzeczeń na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN (wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 29 czerwca 2021 r., I NSNc 115/21; 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21; 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21; 27 kwietnia 2022 r., I NSNc 234/21). Równocześnie Sąd Najwyższy, w ślad za Trybunałem Konstytucyjnym podkreślał, że umocnienie pozycji konsumenta ma na celu urzeczywistnienie zasady równorzędności pomiędzy uczestnikami obrotu gospodarczego (wyroki Sądu Najwyższego z: 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 30 czerwca 2021 r., I NSNc 191/21; 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 24 listopada 2021 r., I NSNc 66/21; 27 kwietnia 2022 r., I NSNc 234/21).

Zakres ochrony konsumentów przewidziany w art. 76 Konstytucji RP jest uregulowany szczegółowo na poziomie ustawowym. Na podstawie art. 9 Konstytucji RP, dla wyznaczenia standardów tej ochrony mają także zastosowanie przepisy Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C 202 z 7 czerwca 2016 r.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że zakres ochrony konsumentów wynikający z art. 76 Konstytucji RP należy oceniać z uwzględnieniem zasad i wymagań prawa unijnego, z uwagi na zakres implementowania regulacji unijnych dotyczących prawa konsumenckiego do krajowego porządku prawnego (wyroki Sądu Najwyższego z: 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 29 czerwca 2021 r., I NSNc 115/21; 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21; 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21 wraz z powołanym tam orzecznictwem).

Szczególne znaczenie dla ochrony konsumentów ma Dyrektywa Rady nr 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. UE L 1993, poz. 95, s. 29, dalej: Dyrektywa 93/13). Artykuł 7 ust. 1 i motyw 24 Dyrektywy 93/13, nakładają bowiem na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia skutecznych środków, mających na celu zapobieganie stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich.

Określenie „konsument” użyte w art. 76 Konstytucji RP ma charakter autonomiczny i nie może być ograniczane do denotacji wyznaczonej treścią art. 22¹ k.c. Jak bowiem podkreślił Trybunał Konstytucyjny norma art. 76 Konstytucji RP zapewnia ochronę „wszelkim podmiotom, w szczególności osobom fizycznym” mającym słabszą pozycję wobec profesjonalnego podmiotu (wyroki TK z: 2 grudnia 2008 r., K 37/07; 13 września 2005 r., K 38/04). Natomiast zgodnie z treścią art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

W rozpoznawanej sprawie nie ulega wątpliwości, że pozwanej przysługuje status konsumenta zarówno w świetle brzmienia art. 22¹ k.c., jak i art. 76 Konstytucji RP.

7. Wydając nakaz zapłaty Sąd Rejonowy ograniczył swoje czynności do badania warunków formalnych pozwu i dołączonego do niego weksla.

W pierwszym etapie postępowania nakazowego, rola sądu sprowadza się do oceny formalnej ważności weksla. Zgodnie z art. 485 § 2 k.p.c. (w brzmieniu z dnia wydania nakazu), sąd wydaje nakaz zapłaty przeciwko zobowiązanemu z weksla należycie wypełnionego, którego prawdziwość i treść nie nasuwają wątpliwości. W przypadku przejścia na powoda praw z weksla, do wydania nakazu zapłaty niezbędne jest przedstawienie dokumentów uzasadniających roszczenie, o ile przejście tych praw nie wynika bezpośrednio z weksla. Natomiast w drugim etapie, czyli po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, na podstawie art. 493 § 1 k.p.c., sąd może zbadać zarzuty materialne odnoszące się do zobowiązania wekslowego oraz stosunku podstawowego (postanowienie Sądu Najwyższego z 14 lutego 2014 r., II CSK 291/13).

Powyższe nie miało zastosowania w przypadku postępowania nakazowego prowadzonego na podstawie weksla, który stanowi zabezpieczenie umowy konsumenckiej. Za utrwalony w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjmuje się pogląd, że organy wymiaru sprawiedliwości z urzędu dokonują oceny nieuczciwych postanowień umowy konsumenckiej (wyrok z 21 kwietnia 2016 r., *Radlinger i Radlingerová*, C-377/14, pkt 77 i przywołane tam orzecznictwo). Przepis art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten

sposób, że sprzeciwia się on przepisom krajowym, w tym art. 485 § 2 k.p.c. „pozwalającym na wydanie nakazu zapłaty opartego na wekslu własnym, który stanowi gwarancję wierzytelności powstałej z umowy kredytu konsumenckiego, w sytuacji gdy sąd rozpoznający pozew o wydanie nakazu zapłaty nie jest uprawniony do zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków tej umowy, jeżeli sposób wykonania prawa do wniesienia zarzutów od takiego nakazu nie pozwala na zapewnienie przestrzegania praw, które konsument opiera na tej dyrektywie” (wyrok z 13 września 2018 r., *Profi Credit Polska*, C-176/17, EU:C:2018:711, pkt 71).

Wskazać ponadto należy, że Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej odnosił się bezpośrednio do kwestii dochodzenia roszczenia z weksla *in blanco*, stanowiącego zabezpieczenie wierzytelności wynikającej z konsumenckiego charakteru stosunku podstawowego. W wyroku z 7 listopada 2019 r., *Profi Credit Polska*, C-419/18 i C-483/18 Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej udzielając odpowiedzi na pytanie: „czy przepisy dyrektywy [93/13], zwłaszcza art. 3 ust. 1 i 2, art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1, oraz przepisy dyrektywy [2008/48], zwłaszcza art. 22 ust. 3, należy interpretować w ten sposób, iż stoją one na przeszkodzie takiemu rozumieniu przepisów art. 10 w związku z art. 17 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. [P]rawo wekslowe, które nie pozwala na działanie sądowi z urzędu w sytuacji, gdy ma on silne i uzasadnione przekonanie oparte na materiałach nie pochodzących od stron sprawy, że umowa stanowiąca źródło stosunku podstawowego jest przynajmniej częściowo nieważna, a powód dochodzi swojego roszczenia z weksla *in blanco*, pozwany zaś nie zgłasza zarzutów i zachowuje się biernie?” orzekł m.in. że „art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48 należy interpretować w ten sposób, że w wypadku gdy w okolicznościach takich jak rozpatrywane w postępowaniu głównym sąd krajowy ma poważne wątpliwości co do zasadności roszczenia opartego na wekslu własnym, który służy zabezpieczeniu wierzytelności wynikającej z umowy kredytu konsumenckiego, oraz gdy ten weksel własny początkowo został wystawiony przez wystawcę jako weksel *in blanco*, a następnie uzupełniony przez remitenta, sąd ten powinien z urzędu zbadać, czy postanowienia uzgodnione między stronami mają nieuczciwy charakter, i w tym zakresie może zażądać od przedsiębiorcy

przedstawienia pisemnego zapisu tych postanowień, tak aby móc zapewnić poszanowanie praw konsumentów wynikających z tych dyrektyw”.

Również w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęło się, że przepisy proceduralne ograniczające możliwość skorzystania przez konsumenta z przysługującej ochrony na gruncie prawa wspólnotowego, zezwalające na badanie treści konsumenckiego stosunku podstawowego wyłącznie w przypadku wniesienia zarzutów, nie realizowałyby celu prawa konsumenckiego, jakim jest realne wyrównanie pozycji stron umowy konsumenckiej (wyroki Sądu Najwyższego z: 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 24 listopada 2021 r., I NSNc 66/21). W celu zapewnienia właściwej ochrony konsumentowi, w postępowaniu nakazowym, którego przedmiotem jest zobowiązanie wekslowe, sąd jest zobowiązany z urzędu zbadać, czy weksel stanowi zabezpieczenie umowy konsumenckiej. Dalej - w przypadku, gdy stroną jest konsument, sąd stosuje przepisy Kodeksu postępowania cywilnego oraz z urzędu przepisy mające na celu ochronę praw konsumenta (wyroki Sądu Najwyższego z: 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20).

W analizowanej sprawie pozwana, pomimo doręczenia nakazu zapłaty i pouczenia, nie wniosła zarzutów, w związku z czym Sąd Rejonowy nie mógł podjąć dalszych czynności w postaci wyznaczenia rozprawy (art. 495 § 1 k.p.c. w brzmieniu z dnia wydania nakazu) oraz wydania rozstrzygnięcia w przedmiocie utrzymania w mocy albo uchylenia nakazu zapłaty i orzeczenia o żądaniu pozwu albo postanowienia o uchyleniu nakazu zapłaty i odrzuceniu pozwu bądź umorzeniu postępowania (art. 496 k.p.c. w brzmieniu z dnia wydania nakazu). Uzasadnienie zaskarżonego nakazu zapłaty nie pozostawia, jednakże wątpliwości, że Sąd Rejonowy rozpoznając sprawę z urzędu nie badał i nie wziął pod uwagę stosunku podstawowego dla prowadzonego postępowania nakazowego. W konsekwencji Sąd Rejonowy nie uwzględnił jego konsumenckiej natury i zastosował wprost przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, pomijając tym samym przepisy o ochronie konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Nie budzi zatem wątpliwości, że sposób procedowania przez Sąd Rejonowy nie zapewnił

realizacji celu głównego, jakim jest ochrona konsumentów będących w pozycji słabszej względem przedsiębiorcy.

W tym stanie rzeczy Sąd Rejonowy w K. wydając 5 lutego 2015 r. zaskarżony nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla w sprawie I 2 Nc (...) naruszył konstytucyjną zasadę ochrony konsumentów wynikającą z art. 76 Konstytucji RP poprzez niezapewnienie pozwanej właściwej ochrony przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi.

8. Oceniając zaistnienie przesłanki ogólnej skargi nadzwyczajnej wskazać należy, że do podstawowych zasad wywodzonych z zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej zaliczana jest zasada ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, a także bezpieczeństwa prawnego jednostki. W przypadku postępowania nakazowego z weksla skuteczna ochrona konsumenta powinna polegać na weryfikacji postanowień umownych pod kątem ochrony konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Sąd Rejonowy w K., ograniczając się jedynie do formalnego sprawdzenia weksla, w oparciu o który wydał zaskarżony nakaz zapłaty, bez zbadania stosunku podstawowego wiążącego strony postępowania, wyłącznie na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, nie wywiązał się z obowiązku wynikającego z treści art. 76 Konstytucji RP oraz z art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13. W ten sposób pozwana pozbawiona została właściwej ochrony sądowej, zaś zaskarżony nakaz zapłaty naruszył podstawowe zasady i gwarancje konstytucyjne, składające się na klauzulę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zwraca się uwagę, że praktyka wydawania nakazu zapłaty przeciwko konsumentowi, wyłącznie na podstawie weksla przedstawionego przez powoda, z pominięciem kontroli umowy będącej źródłem stosunku podstawowego „będzie prowadzić do powstania mechanizmu obejścia Dyrektywy 93/13 i stanowić będzie strukturalne zagrożenie zbiorowych interesów konsumentów” (wyroki Sądu Najwyższego z: 28 lipca 2021., I NSNc 179/20; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 28 października 2020 r., I NSNc 22/20).

W związku z powyższym uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Jednocześnie wskazać należy, że powód w odpowiedzi na skargę nadzwyczajną, nie odniósł się do zarzutu naruszenia zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

9. Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy, na podstawie art. 115 § 2 w zw. z art. 91 § 1 u.SN uchylił w całości nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym wydany przez Sąd Rejonowy w K. 5 lutego 2015 r., sygn. akt I 2 Nc (...), i przekazał temu sądowi sprawę do ponownego rozpoznania z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.